

**ACTIVITATEA INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE
ȘI ISTORIA ARTEI CLUJ-NAPOCA**

SECTORUL ARHEOLOGIE

(1994)

În ce privește situația personalului de cercetare, fac referiri doar la perioada care a urmat lunii aprilie 1994, etapa ianuarie—aprilie fiind inclusă într-o prezentare anterioară (*EphemNap*, IV, 1994, p. 359—360). În intervalul deja precizat dr. N. Gudea a trecut prin transfer la Facultatea de Teologie Greco-Catolică a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, activând însă în Institutul nostru cu o jumătate de normă. Prin concurs, a intrat în Institut asistent-cercetare H. Pop, transferat de la MIAZ (nov. 1994). I. Stanciu a fost promovat, de asemenea prin concurs, cercetător principal — gradul III. Au primit responsabilități în coordonarea programelor de cercetare dr. N. Gudea (șef Sector Arheologie), dr. I. Bogdan-Cătănicu și C. Opreanu.

I. CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE TEREN (CAMPANIA 1994)

Adamclisi, jud. Constanța (*Tropaeum Traiani*). În sectorul care revine IAIA a continuat cercetarea *Turnului nr. 4* (I. Bogdan-Cătănicu).

Glăgorești, jud. Cluj. După sondaje premergătoare, a debutat în această campanie cercetarea sistematică a obiectivului. Locuiri din neolitic, perioada de tranziție la epoca bronzului (cultura Coțofeni), epoca bronzului (timpurie și târzie), hallstattiană (cultura Basarabi) și epoca romană. Colaborare: IAIA (Fl. Gogăltan, A. Ursuțiu), UAI (I. Al. Aldea).

Iernut — Cătunul Sf. Gheorghe

A. Râțul Morii. Sondaj repetat (primul în 1990). Locuiri din perioada de tranziție la epoca bronzului (cultura Coțofeni), epoca bronzului și hallstattiană (cu elemente de factură Basarabi) (M. Rusu, A. Ursuțiu).

B. Pe Șes. Locuiri din epoca romană, sec. V—VI, VIII—IX și epoca medievală (sec. XIII—XIV). A fost cercetată o locuință și o groapă menajeră din sec. V—VI, de asemenea o groapă de provizii din sec. VIII—IX (M. Rusu, C. Cosma).

Lazuri, jud. Satu Mare. Locuiri din epoca bronzului (culturile Suci de Sus și Gava), hallstattiană (material ceramic cu analogii în grupul prescitic de tip Mezöcsat), Latène mijlocie și târzie, epoca romană și sec. VI—VII. Au fost identificate și cercetate integral ori parțial mai multe complexe (locuințe, gropi menajere și de provizii). Colaborare: IAIA (I. Stanciu), MJSM (Gh. Lazin), MJM (C. Kacsó).

Lăpușel, jud. Maramureș. Pe parcursul celei de-a treia campanii au fost cercetate mai multe gropi din epoca bronzului (cultura Suci de Sus) și resturile unei locuințe din epoca romană. Colaborare: IAIA (I. Stanciu), MJM (C. Kacsó).

Moigrad, jud. Sălaj (*Porolissum*). Cercetări în zona fortificațiilor externe ale orașului roman (sectorul valului dublu), în așezarea civilă a castrului de pe dealul Pomet (clădirea L7, sectorul L) și în amfiteatru. Sondaje pe linia înaintată a limesului (în fața trecătorii de pe Valea Frumușelei). De asemenea, sondaj pe latura nordică a fortificației medievale timpurii de pe dealul *Cămnini*, fiind identificat aici doar un strat de cultură din epoca romană. Au fost efectuate lucrări de conservare. Colaborare: IAIA (N. Gudea, C. Cosma), MIAZ (Alex. V. Matei, I. Bajusz, D. Tamba).

Oradea, jud. Bihor. Cercetări concentrate în sectorul aripii sud-estice a vechiului palat episcopal. A fost identificată și o fortificație de pământ cu palisade, cu două niveluri de refacere, precum și etapele de locuire corespunzătoare. Colaborare: IAIA (A. A. Rusu, MTC (D. Marta).

Suceag, jud. Cluj. Așezare databilă în sec. III—V. Au fost cercetate mai multe locuințe și un cuptor pentru ars ceramică, acesta datat spre mijlocul sec. V. A fost identificat și un orizont medieval timpuriu, reprezentat deocamdată printr-o locuință de suprafață (sec. VII—VIII). Colaborare: IAIA (C. Opreanu), MNIT (S. Cociș).

Șemlac, jud. Arad. Așezare din epoca timpurie a bronzului; există și un strat de cultură medieval, databil în sec. XII—XIII (Fl. Gogâltan).

Urluieni, jud. Argeș. Au continuat cercetările în *Castellum B*, sectorul clădirii comandamentului (I. Bogdan-Cătăniciu).

Vințu de Jos, jud. Alba. A continuat cercetarea mănăstirii dominicane și a castelului Martinuzzi. Atrage atenția descoperirea unui al doilea tezaur monetar, din vremea lui Matei Corvin (A. A. Rusu).

II. MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE ORGANIZATE DE INSTITUT

— Colocviul *Trasee turistice și istorice*, Neptun, 19—22 sept. (în colaborare cu *Fundația Hans Seidel*).

— Simpozionul internațional *Civilisations européennes dans l'antiquité classique. In memoriam Hadriani Daicoviciu*, Cluj-Napoca, 10—14 oct. (în colaborare cu MNIT și Catedra de istorie veche-arheologie a Facultății de istorie).

— Masa rotundă *Arheologie și artă*, Cluj-Napoca, 19 oct.

— Simpozionul *Formarea poporului român*, Cluj-Napoca, 20 oct.

III. COMUNICĂRI LA MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE INTERNE

— *Istorie și cultură în Transilvania de nord-est*, Bistrița, martie: I. Stanciu, *Probleme referitoare la cronologia ceramicii transilvănene din a doua jumătate a mileniului I p.Ch.*

— *Sesiunea de comunicări științifice a arheologilor bănățeni*, martie: Fl. Gogâltan, *Cercetări arheologice din Banat*.

— *A XXVIII-a Sesiune națională de rapoarte privind cercetările arheologice din anul 1993*, Satu Mare, mai: 8 participanți au prezentat 13 rapoarte.

— *Simpozionul jubiliar al Universității „Babeș-Bolyai”*, Cluj-Napoca, mai: R. Ardevan, *Institutul de Studii Clasice din Cluj*.

— *Elemente de urbanism în Dacia*, Deva, mai: I. Bogdan-Cătăniciu, *Considerații privind trasarea orașelor romane de pe teritoriul României*.

— *Formarea poporului român*, Cluj-Napoca, oct.: C. Opreanu, *Aspecte ale culturii materiale în așezări din Dacia postromană*; I. Stanciu, *Cercetări și rezultate privind cultura materială din nord-vestul României în sec. V—IX*.

— *Simpozionul național de numismatică*, Slatina, oct.: R. Ardevan, *Precizări asupra tezaurului monetar de la Cipău, jud. Mureș*.

— *Simpozionul omagial dedicat zilei de 1 Decembrie 1918*, Alba Iulia, nov.: I. Bogdan-Cătăniciu, *Stratigrafia din zona de sud a incintei orașului Apulum I*.

— *Istorie și civilizație în nord-vestul României*, Zalău, nov.: C. Cosma, *Fortificația de pe dealul Cămnini, satul Jac, jud. Sălaj*.

IV. CONTACTE CU MEDIUL DE SPECIALITATE INTERNAȚIONAL

A. PARTICIPĂRI LA MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE

— *Congresul internațional pentru studiul armamentului roman*, Marburg, 18 martie: N. Gudea, *Die Waffentypen auf dem nordwestlichen Limes der Dacia Porolissensis*.

— *Al XIII-lea Congres internațional de arheologie creștină*, Split, 25 sept.—1 oct.: I. Bogdan-Cătăniciu, *Ultimele schimbări în urbanismul de la Tropaeum Traiani*; R. Ardevan, *Autour de deux pièces paléochrétiennes de Gherla*.

— *Simpozionul internațional „Civilisations européennes dans l'antiquité classique. In memoriam Hadriani Daicoviciu”*, Cluj-Napoca, 10—15 oct.: N. Gudea, *Über eine Tonform von Barboși mit der Darstellung einer eselköpfigen menschlichen Gestalt. Beiträge zur Kenntnis des frühen Christentums in der Provinz Moesia Inferior*; I. Bogdan-Cătăniciu, *Territoires civiles et militaires en Dacie (Aspects juridiques)*; C. Opreanu, *The Legal and Diplomatic Relations of Roman Dacia with the Barbarian Tribes across the Limes*; R. Ardevan, *Toujours à propos des Laurentes Lavinates en Dacie*; H. Pop, *Latène D Civil Architecture and Habitation in the Simleu Valley*.

— A IV-a Conferință internațională a Societății „Castrum Bene“, Visegrad, 10—13 oct.: A. A. Rusu, *Cetăți anterioare invaziei tâtare din Transilvania. Stadiul cercetărilor.*

B. CONFERINȚE, CURSURI

— Römisch-Germanisches Zentralmuseum, Mainz, febr.—martie: N. Gudea, serie de comunicări (*Der Limes und die Nordgrenze der Provinz Moesia Superior, 86—275 n.Chr.*).

— Universitatea Konstanz, mai—iunie: N. Gudea, 8 cursuri referitoare la Dacia romană.

— Universitățile din Copenhaga și Aarhus, oct.: N. Gudea, conferința *Despre armamentul roman din Dacia Porolissensis și influențele exterioare asupra lui.*

— Seminarul de epigrafie al Institutului Clasic din Helsinki, oct.: R. Ardevan, conferința *Städterverwaltung in römischen Dakien.*

— Societatea Maghiară de Arheologie și Istoria Artei, Budapesta, dec.: A. A. Rusu, conferința *Cercetările arheologice de la Vințu de Jos, jud. Alba.*

— Institutul de Arheologie al Academiei Maghiare, Budapesta, dec.: A. A. Rusu, conferința *Cercetările arheologice de la Oradea.*

— Universitatea Szeged, dec.: A. A. Rusu, *Cercetările arheologice de la Vințu de Jos, jud. Alba.*

C. STAGII DE DOCUMENTARE

— Institutul de Arheologie al Academiei Maghiare, Budapesta: Fl. Gogâltan (24 nov.—2 dec.), I. Stanciu (28 nov.—10 dec.) — în cadrul relațiilor de schimb interacademic.

— Institutul Clasic al Universității din Helsinki: R. Ardevan (18 oct.—2 nov.) — în cadrul relațiilor de schimb interacademic.

— Institutul Europa, Budapesta: A. A. Rusu (oct.), bursă.

— Institutul Sud-Est European, Viena: A. A. Rusu (dec.), bursă.

D. PARTICIPĂRI LA ACTIVITATEA UNOR ȘANTIERE ARHEOLOGICE

— Șantierul arheologic Kál (Ungaria): Fl. Gogâltan (sept.—oct.).

IV. ACTIVITATEA DIDACTICĂ A CERCETĂTORILOR

Dr. N. Gudea: cursul și seminarul „Istoria Bisericii“ la Facultatea de Teologie Greco-Catolică a Universității „Babeș-Bolyai“. Dr. R. Ardevan: o parte a seminarului de istorie antică universală și un curs de numismatică antică la Facultatea de Istorie, iar la Facultatea de Filologie un curs de științe auxiliare ale filologiei clasice. C. Opreanu: cursul „Etnogeneza românilor“, la Facultatea de Istorie. Fl. Gogâltan: a suplinit provizoriu cursul de preistorie și seminariile corespunzătoare la Facultatea de Istorie. Dr. A. A. Rusu: cursul de istorie bizantină la Facultatea de Teologie Ortodoxă.

V. STADIUL PREGĂTIRII TEZELOR DE DOCTORAT

În septembrie 1994 R. Ardevan și-a susținut teza de doctorat „Viața municipală în Dacia romană“. Până la sfârșitul lunii octombrie cercetătorii C. Opreanu, I. Stanciu și H. Pop au epuizat toate examenele și referatele prevăzute de regulament. Fl. Gogâltan a susținut două examene, C. Cosma un examen, iar A. Ursuțiu a promovat în iunie examenul de admitere la doctorat.

VI. BIBLIOTECA INSTITUTULUI

Ca urmare a relațiilor de schimb cu instituțiile de profil din țară și străinătate, biblioteca Institutului s-a îmbogățit în anul 1994 cu 132 volume-cărți și 123 volume-periodice. Insuficiența spațiului pentru depozitare generează o serie de probleme.

PRESCURTĂRI: IAIA — Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj-Napoca; MIAZ — Muzeul de Istorie și Artă Zalău; MJM — Muzeul Județean Maramureș; MJSM — Muzeul Județean Satu Mare; MNIT — Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca; MTC — Muzeul Țării Crișurilor, Oradea; UAI — Universitatea „1 Decembrie“ Alba Iulia.

IOAN STANCIU

**BIBLIOGRAFIA INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE
ȘI ISTORIA ARTEI CLUJ-NAPOCA**

SECȚIA DE ARHEOLOGIE

(1994)

ARDEVAN, Radu

Aperçu sur la monnaie d'or dans la Dacie romaine, în *Actes du XI-e Congrès International de Numismatique*, Bruxelles 8—13 septembre 1991, Louvain-la-Neuve, 1993, II, p. 347—353.

Descoperirea monetară de la Vișea (jud. Cluj), în *Tibiscum*, VIII, 1993, p. 169—175 (în colaborare).

Die Beneficiarii im Zivilleben der Provinz Dakien, în *Der römische Weibezirk von Osterburken II. Kolloquium 1990 und paläobotanische-osteologische Untersuchungen* (= „Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg“, 49), Stuttgart, 1994, p. 199—204.

CIL III 1570 — o revizuire, în *ActaMN*, 31/I, 1994, p. 269—272.

Nummularius (Remarques autour de l'inscription CIL III 7903=IDR III/2, 196), în *EphemNap*, IV, 1994, p. 173—178.

O inscripție romană de la Gherla, în *Tibiscum*, VIII, 1993, p. 75—78.

BOGDAN-CĂTĂNICIU, Ioana

Castella de la Urluieni, în *SCIVA*, XLV, 1994, 3, p.

COSMA, Călin

Morminte din secolele IX—X p.Ch. descoperite la Zalău (jud. Sălaj), în *EphemNap*, IV, 1994, p. 323—329.

GOGĂLTAN, Florin

Săpături arheologice la Gligorești (jud. Cluj) — 1990, în *Apulum*, XXXI, 1994, p. 9—38 (în colaborare).

Istoricul cercetărilor privind metalurgia bronzului în Banat, în *Studii de istoria Banatului*, Timișoara, XVI, 1992, (1993), p. 55—70.

The Settlement of Basarabi Type from Iernut, Hamlet Sfântu Gheorghe, în *The Early Hallstatt Period (1200—700 B.C.) in South-Eastern Europe*, Alba Iulia, 1994, p. 81—96 (în colaborare).

Un oggetto di argento appartenendo alla fine di Hallstatt nei collezioni di Museo di Timișoara, în *EphemNap*, IV, 1994, p. 17—22.

GUDEA, Nicolae

Dacia Porolissensis în timpul războaielor marcomanice, în *ActaMP*, XVIII, 1994, p. 67—93.

Die ländliche Besiedlung und die Landwirtschaft im Römischen Dakien, în *Passauer Universitäts Schriften zur Archäologie*, Passau, Bd. 2, 1994, p. 511—519 (în colaborare).

Die östlichste Funde Trierer Spruchbecherkeramik, în *Archäologisches Korrespondenzblatt*, Mainz, XXIII, 1993, p. 347—352.

Note epigrafice (III). Insemnări în legătură cu o inscripție de la Weisenburg (Raetia), în *EphemNap*, IV, 1994, p. 159—171.

Raport preliminar în legătură cu săpăturile arheologice și lucrările de conservare și restaurare executate la Porolissum în anul 1993, în *ActaMP*, XVIII, 1994, p. 111—133 (în colaborare).

Semne în formă de cruce pe vase romane de la Porolissum. Despre semnele în formă de cruce incizate sau zgâriate pe obiecte de uz comun în epoca preconstantiniană, în *ActaMP*, XVIII, 1994, p. 95—110.

OPREANU, Coriolan

Cercetările arheologice de la Suceagu (jud. Cluj). Săpăturile din 1991, în *ActaMN*, 31/I, 1994, p. 341—346 (în colaborare).

Misiunile beneficiarilor consulari pe limes-ul de nord al Daciei în secolul al III-lea, în *ActaMN*, 31/I, 1994, p. 69—78.

Neamurile barbare de la frontierele Daciei romane și relațiile lor politico-diplomatice cu Imperiul, în *EphemNap*, IV, 1994, p. 193—220.

POP, Horea

Observații de topografie arheologică în Șimleul-Silvaniei. Cetatea feudal-timpurie, în *Sargetia*, XXI—XXIV, 1988—1991 (1994), p. 707—713.

Raport preliminar în legătură cu săpăturile arheologice și lucrările de conservare și restaurare executate la Porolissum în anul 1993 (în colaborare), în *ActaMP*, XVIII, 1994, p. 111—133.

RUSU, Adrian Andrei

Documenta Romaniae Historica. C. Transilvania. Vol. XIII (1366—1370), București, Ed. Academiei Române, 1994, 933 p. (coautor).

A Castrum Bene társaság állandó bizottságának nagyváradi találkozója, în *Műemlékvédelem*, XXXVIII, 2, 1994, p. 137—139.

Cercetări arheologice în cetatea Oradea. Sinteza preliminară a anilor 1991—1993, în *Crisia*, XXIII, 1993, p. 59—84.

Cetatea Alba Iulia în secolele XI—XV. Cercetări vechi și noi, în *EphemNap*, IV, 1994, p. 331—351.

Despre începuturile Mănăstirii Prislop, în *Studia, Theologia orthodoxa*, XXXVIII, 1—2, 1993, p. 97—104.

A hátszegi terület középkori templomai 1700-ig, în *Gerő László nyolcvanötödik, születésnapjára*, Budapest, Országos Műemlékvédelmi Hivatal, 1994, p. 335—347.

Preocupări genealogice la mica nobilime românească din Transilvania (secolele XV—XVIII), în *Arhiva Genealogică*, Iași, I (VI), nr. 1—2, 1994, p. 49—53.

Trei biserici de lemn de la Vad (jud. Hunedoara), în *Ars Transilvaniae*, Cluj-Napoca, IV, 1994, p. 145—155.

RUSU, Mircea

Chars de combat hallstattiens chez les Thraces nord-danubiens, în *The Early Hallstatt Period (1200—700 B.C.) in South-Eastern Europe*, Alba Iulia, 1994, p. 167—184.

STANCIU, Ioan

Așezarea prefeudală de la Lăpușel, jud. Maramureș. (Cercetările arheologice din anii 1992, 1993), în *EphemNap*, IV, 1994, p. 267—322.

Sondajele din așezarea prefeudală de la Popeni-Cuceu, jud. Sălaj. Citeva observații cu privire la ceramica prefeudală din Transilvania, în *ActaMP*, XVIII, 1994, p. 135—164 (în colaborare).

URSUȚIU, Adrian

The Settlement of Basarabi Type from Iernut, Hamlet Sfântu Gheorghe, în *The Early Hallstatt Period (1200—700 B.C.) in South-Eastern Europe*, Alba Iulia, 1994, p. 81—96 (în colaborare).

EVA CORDOȘ